

PROJEKT
PËR EDUKIMIN
E FËMIJËVE ROMË
NË EVROPË

ROMËT | HISTORI

HYRJE E
PËRGJITHSHME

ROMËT | HISTORI

Dokumentet faktike për historinë e romëve: Hyrje e përgjithshme

Dokumentet faktike për historinë e romëve: struktura e përmbajtjes | Dokumentet faktike për romët | Literatura, Falënderimet, Ekipi i historisë së dokumenteve faktike

➤ *Këto dokumente faktike trajtojnë historinë e Romëve, një kombi evropian me rrënjë indiane. Origjina dhe trashëgimi indian i romëve më së miri duket në aspektin gjuhësor, përmes gjuhës që ende flitet nga anëtarët e kësaj etnie heterogjene. Romët përbëhen nga grupe të ndryshme, që emërtohen me emra të ndryshëm etnik – vetë emërtimet si dhe emërtimet nga jashtë: Arlije, Calé, Gurbet, Kaale, Kalderash, Lovara, Manush, Sepeçides, Sinti, Ursari, etj.; shumë grupe gjithashtu përdorin vetë-emërtimin Romë. Zakonisht të gjitha këto grupe përmbledhen – nganjëherë madje së bashku me grupet popullore të origjinës jo indiane – nga emërtimi përçmues “Cigan”, i cili – për shkak të arsyeve përshkruese dhe pa konotacione negative – nganjëherë gjithashtu përdoret në dokumentet faktike.*

MENDIMET E SHPREHURA NË KËTË PUNIM JANË PËRGJEGJËSI E AUTORËVE DHE
NUK REFLEKTOJNË DOEMOS POLITIKËN ZYRTARE TË KËSHILLIT TË EVROPËS.

Të gjitha të drejtat e rezervuara. Asnjë pjesë e këtij publikimi nuk mund të përkthehet, riprodhohet apo transmetohet në çfarëdo forme apo me çfarëdo mjete, elektronike (CD-Rom, Internet, etj.) ose mekanike, përfshirë fotokopjimi, incizimi apo sistemi i ruajtjes ose mbajtjes së informatave, pa lejen paraprake me shkrim nga Divizioni i Botimit, Drejtoria e Komunikimit (F-67075, Strasbourg cedex ose publishing@coe.int).

➤ Pasi që romët kanë qenë edhe ende janë të marginalizuar në shoqëri, historia e romëve ishte dhe ende lihet anash në historinë dominuese. Është e njohur dhe është dëshmuar që nga shekulli tetëmbëdhjetë se Romani, gjuha e romëve, është një gjuhë e re Indo-Ariane dhe se folësit e saj janë me origjinë indiane. Sidoqoftë, njohuria publike rreth historisë dhe kulturës së këtij populli, që numerikisht është minoriteti më i madh në Evropë, ende është e kufizuar ose nuk ekziston në mes të njerëzve të rëndomtë. Në anën tjetër,

DOKUMENTET FAKTIKE PËR HISTORINË E ROMËVE: STRUKTURA E PËRMBAJTJES

KRONOLOGJIA E HISTORISË SË ROMËVE NË SHSTATË FAZA

III. 1

Historia para-evropiane: “migrimi i parë” nga india qendrore në bizantin | 250 P.E.R - 1400 E.R.

1

250 P.E.R	0 P.E.R	250 E.R.	500 E.R.	750 E.R.
-----------	---------	----------	----------	----------

Është e pamundur të mbulohen në mënyrë të duhur të gjitha aspektet e historisë së romëve në një hap dhe për të kompensuar çdo gjë që është lënë anash në të kaluarën. Edhe pse dokumentet faktike mbulojnë fazat dhe ngjarjet më të rëndësishme të historisë së romëve, ato duhet të shikohen si një hap i parë, i cili me shpresë do të përcillet me amendamentet e mëtejme. Për të mundësuar përmbijlljen hap

pas hapi është zgjedhur një qasje e hapur për prezantim: formati i dokumenteve të vetme faktike dhe organizimi i përmbajtjes përmes listave të hapura, që lehtë mundësojnë përfshirjen e shtimeve të ardhshme. Ky organizimi i hapur përmbajtësor ndikon në sistemin e numërimit të dokumenteve faktike, të cilat gjithashtu në mënyrë provuese organizojnë historinë e romëve në shtatë faza:

1 HISTORIA PARA-EVROPIANE: “MIGRIMI I PARË” NGA INDIA QENDRORE NË BIZANTIN

Origjina indiane dhe “ruga për në Evropë” përmes Persisë, Armenisë dhe Azisë së Vogël si pjesë e perandorisë bizantine është e pakontestueshme, në radhë të parë për shkak të dëshmimeve gjuhësore. Për shkak të mungesës së dokumenteve dhe

“fakteve të prekshme” dhe rëndësisë së origjinës në procesin e emancipimit, kjo është një fushë e diskutimeve që renditen nga teoritë e bazuara shkencore në spekulimet e çuditshme.

2 HISTORIA E HERSHME EVROPIANE & DISKRIMINIMI I PARË

Kjo periudhë e dytë në historinë e romëve përfshinë kohën prej “Arritjes në Evropë” në shekullin e 15-të dhe situatën e romëve në regjione të ndryshme evropiane në shekujt 16-të dhe 17-të:

situatën e tyre në perandorinë osmane dhe Evropën qendrore, varësinë dhe skllavërinë në Wallachia dhe Moldavia, marginalizimin dhe persekutimin në Evropën perëndimore.

3 POLITIKAT SHTETËRORE: INTEGRIMI, ASIMILIMI I DETYRUAR, DËBIMI

Në shekullin e 18-të, “Epoka e Iluminizmit ” në historinë evropiane, romët iu ishin ekspozuar “metodave të reja ” të diskriminimit: internimi në Spanjë dhe ligjet e asimilimit të

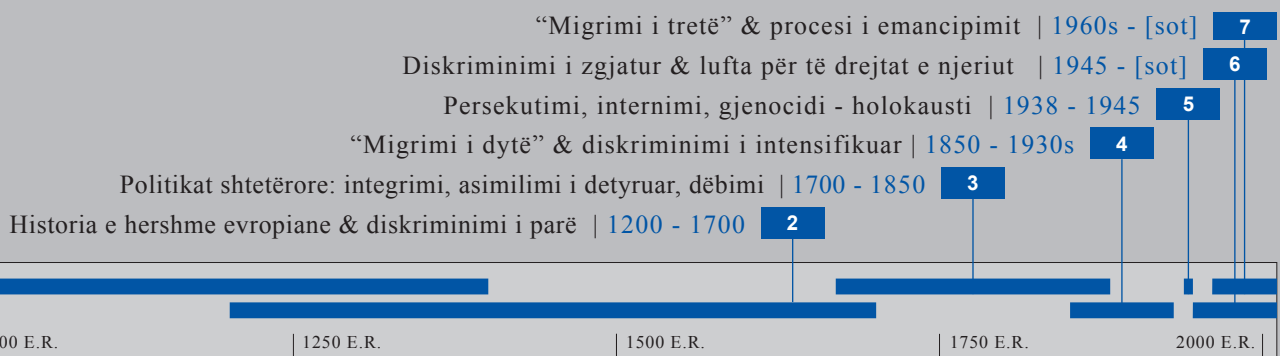
detyruar në perandorinë Austro-Hungareze; metodat që janë në kundërshtim me trajtimin si – në parim – subjekte të barabarta me të drejtat e plota civile në perandorinë Ruse.

4 “MIGRIMI I DYTË” & DISKRIMINIMI I INTENSIFIKUAR

Në gjysmën e dytë të shekullit të 19-të, shpërngulja e dytë migruese ndodhi: grupet e romëve nga Evropa qendrore dhe

jug-lindore u shpërngulën në të gjitha regjionet tjera të Evropës, disa nga të cilat madje edhe përtej oqeanit. Proceset

qeveritë kombëtare dhe organizatat ndërkombëtare janë duke u përpjekur të tejkalojnë veçimin, njolesjen dhe marginalizimin e romëve dhe duke u përpjekur të integrojnë plotësisht romët në shoqëri. Një nga çelësat e integrimit është arsimimi i romëve dhe jo-romëve. Një pjesë integrale e këtij procesi arsimor është njohuria e ndërsjellët e historisë së përbashkët të romëve dhe jo-romëve në Evropë. Dokumentet faktike për historinë e romëve kanë për qëllim përkrahjen e këtij procesi të integrimit për arsimim.

dhe ndryshimet politike diku kah fundi i shekullit (19/20) gjithashtu ndikuan në Romët. Këto ndryshime janë ilustruar me diskriminimin e intensifikuar në ish regjionin e Austro-

Hungarisë dhe trajtimin e romëve si popull i ndarë por si pjesë integrale e shoqërisë në Bashkimin Sovjetik.

5 PERSEKUTIMI, INTERNIMI, GJENOCIDI - HOLOKAUSTI

Gjenocidi nazist qëndron si ndërprerje në historinë e vonshme të romëve. Ka qenë klimaksi negativ i shekujve të diskriminimit, njolesjes, dhe persekutimit. Shumë grupe nuk e kanë tejkaluar Holokaustin deri më sot. Holokausti nuk mund të trajtohet si e kaluar, ai ende është pjesë integrale e jetës së sotme të romëve dhe prandaj jo-romët duhet të jenë në

dijeni për këtë fazë të historisë së romëve gjithashtu. Ndoshta ky kapitull tregon më së miri karakterin preliminar dhe të hapur të dokumenteve faktike. Edhe pse ky titull përfshinë numrin më të madh të dokumenteve faktike individuale deri më tani, ende nevojitet të shkruhet edhe më shumë.

6 DISKRIMINIMI I ZGJATUR & LUFTA PËR TË DREJTAT E NJERIUT

Pas luftës së dytë botërore të mbijetuarve romë nga kampet e përqendrimit iu ishte refuzuar ndihma dhe kompensimi për shumicën nga ta njohja si viktima kishte ardhur shumë vonë. Njolllosja dhe diskriminimi nuk kishin përfunduar pas Holo-

kaustit. Romët gjithmonë kanë qenë dhe ende janë të marginalizuar në shoqërinë evropiane. Kjo situatë përfundimisht shpiti deri te vetë-organizimi për emancipim dhe përpjekja për të drejtat e njeriut në një nivel ndërkombëtar.

7 “MIGRIMI I TRETË” & PROCESI I EMANCIPIIMIT

Migrimi i vonshëm lindje-perëndim i romëve filloi gjatë migracioneve punuese nga Evropa jug-lindore për në Evropën perëndimore dhe u intensifikua me rënien e Bashkimit Sovjetik dhe satelitëve të saj si dhe me ndarjen e Republikës socialiste federative të Jugosllavisë. Proceset që gjithashtu

rezultuan në konflikte të armatosura, të cilat goditën romët, shumëfishohen: si viktima të luftës, grupe të marginalizuara etnike, të shënjuara si refugjatët e “vetëm” ekonomik në vendet që ishin në shënjestër, etj.

Edhe një herë, pika e fundit e klasifikimit demonstroi organizimin e përmbytjes si një listë e hapur. Ajo përmban vetëm një artikull që përshkruan migracionet e fundit lind-

je-perëndim dhe ofron një mundësi për të përfshirë nën-artikujt që trajtojnë detajet e këtij zhvillimi global.

Objekt i dokumenteve faktike janë mësuesit, nxënësit, vendim marrësit, ekspertët që punojnë me ose për romët dhe të gjithë njerëzit e interesuar në historinë e romëve. Edhe pse dokumentet faktike janë të bazuara në ekspertizën më të mirë shkencore në dispozicion, ato nuk kanë për qëllim të paraqesin një përshkrim të përgjithshëm shkencor dhe kritik të historisë së romëve; ky opus ende duhet të shkruhet nga autorët e duhur. Dokumentet faktike kanë për qëllim të japin informata themelore të historisë së romëve për një audiencë më të gjerë, që mund të shfrytëzohet në të gjitha kontekstet mësimore.

DOKUMENTET FAKTIKE PËR ROMËT

Comme indiqué plus haut, les fiches d'information sur l'histoire des Roms qui nous occupent font partie d'une série organisée en listes ouvertes. En dehors de ce premier lot de fiches, le produit final comprendra également des fiches culturelles sur l'ethnoculture, la langue, la littérature, la musique, la danse et les arts. Comme c'est le cas avec les fiches consacrées à l'histoire déjà parues,

l'information visant la culture rom devra également être considérée comme relevant d'une phase d'introduction. Même si les faits les plus importants sur la culture rom sont couverts du mieux possible dans les présentes fiches d'information, ces dernières doivent être perçues comme une première étape qui, espérons-le, sera suivie d'initiatives complémentaires. Le but ultime de toutes les fiches d'information produites dans le cadre de ce projet et au-delà est de fournir un matériel complet et multifonctionnel sur l'histoire et la culture roms à des fins éducatives ainsi qu'à l'intention du grand public.

LITERATURA

Fraser, Angus (1992) The Gypsies. Oxford/Cambridge: Blackwell.

Tcherenkov, Lev / Laederich, Stéphane (2004) The Rroma. Vol 1: History, Language and Groups. Bâle: Schwabe.

FALËNDERIMET

I detyrohem të gjithë autorëve të cilët kanë kontribuar në mënyrë aktive për dokumentet faktike dhe kontribuuesve pasiv që citohen si burime. Falënderime të posaçme i bëhen Universitetit të Hertfordshire Press, Qendrës për Studimin e Ciganëve, Editorial Presencia Gitana, Picus Verlag, Böhlau Verlag Wien Köln Weimar, Schwabe Verlag Basel, SPIEGEL-Verlag. Jemi mirënjohës që kemi mundur të mbështetemi në ekspertizën dhe përkrahjen e Mozes F. Heinschink, i cili në mungesë ka bërë të mundur projektin Romani në Universitetin e Graz— dhe si pasojë gjithashtu edhe dokumentet faktike— dhe i cili ka qenë dhe ende është një ndihmë e madhe në të gjitha aktivitetet që kanë të bëjnë me temën. Për më tepër, ne i jemi shumë të detyruar të ndjerës Milena Hübschmannová, artikujt e së cilës, të shkruara për RomBase, *ishin një bazë e rëndësishme për historinë e dokumenteve faktike.

*RomBase është një burim i bazuar në faqen e internetit që ofron informata të redaktuara në aspektin didaktik për romët (<http://romani.uni-graz.at/rombase/>) dhe është përdorur si sfond për dokumentet faktike.

EKIPI I HISTORISË SË DOKUMENTEVE FAKTIKE

redaktuar: Michael Wogg me ndihmën e Ulli Pawlata dhe Conny Wiedenhofer

faqosja dhe grafika: Marcus Wiesner

koordinimi: Projekti Romani në Universitetin e Grazit në bashkëpunim të ngushtë me projektin e Këshillit të Evropës „Arsimimi i fëmijëve romë në Evropë”,